

УДК 336.225.68

DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2024-2-5>

Гуцул Анатолій Станіславович

аспірант,

Одеський національний економічний університет

вул. Преображенська 8, Одеса, 65082, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1323-2428>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ: ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** У статті досліджено актуальні проблеми оподаткування прибутку підприємств в Україні, які є важливими для забезпечення фінансової стабільності та безпеки держави. Економічна ситуація в Україні, зокрема, через військові дії та економічну нестабільність, створює виклики для податкової системи, яка має збалансувати потреби державного бюджету з необхідністю підтримки бізнесу та інвестиційної привабливості країни. Оподаткування прибутку підприємств виконує ключову роль у формуванні бюджету і впливає на конкурентоспроможність підприємств, інвестиційну активність і загальний економічний розвиток. Метою статті є виявлення основних проблем, пов'язаних з оподаткуванням прибутку підприємств в Україні, та оцінка їх впливу на фінансову стабільність країни. У дослідженні представлено огляд нормативно-правової бази, яка регулює оподаткування прибутку, а також проаналізовано основні труднощі, з якими стикається бізнес у процесі сплати податків. Автор підкреслює значення зниження податкового навантаження, оптимізації процедур адміністрування та запровадження диференційованих ставок, що сприяють підтримці малого та середнього бізнесу, а також секторів, які мають стратегічне значення для економіки країни. Автор статті робить внесок у дослідження податкових проблем через комплексний аналіз сучасної нормативної бази, економічних досліджень і результатів впливу податкової політики на діяльність підприємств. У роботі також визначено роль податку на прибуток як фіскального та регуляторного інструменту, що забезпечує надходження до бюджету, але водночас може виступати стримуючим фактором для бізнесу. Автор підкреслює важливість запровадження тимчасових пільг і податкових звільнень для підприємств, що постраждали через воєнні дії, та наголошує на необхідності перегляду податкових норм у відповідь на нові виклики, зокрема в умовах кризи. Наукова новизна дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні, зокрема через спрощення адміністративних процедур, зниження податкового тиску та впровадження пільг для підтримки економічної активності. Запропоновані автором рекомендації можуть сприяти покращенню інвестиційної привабливості України та зниженню ризиків фінансової нестабільності в умовах економічних викликів. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування цих рекомендацій органами державного управління для покращення податкової політики та підтримки підприємницької активності. Основні висновки дослідження акцентують на необхідності збалансованої податкової політики, що враховує як потреби держави в стабільних бюджетних надходженнях, так і потреби бізнесу в оптимальних умовах для розвитку. Для забезпечення фінансової безпеки держави важливо вдосконалювати механізми адміністрування податків, знижувати регуляторні бар'єри та підтримувати пріоритетні галузі економіки через податкові стимули.*

***Ключові слова:** оподаткування прибутку, фінансова безпека, податкова політика, податкове адміністрування, стимулювання бізнесу.*

Gutsul Anatoliy

Odesa National Economic University

PROBLEMATIC ASPECTS OF CORPORATE INCOME TAXATION: IMPACT ON THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

***Abstract.** The article examines the current issues of corporate income taxation in Ukraine, which are important for ensuring financial stability and security of the state. The economic situation in Ukraine, in particular, due to military actions and economic instability, creates challenges for the tax system, which has to balance the needs of the state budget with the need to support business and investment attractiveness of the country. Corporate*

income taxation plays a key role in budget formation and affects the competitiveness of enterprises, investment activity and overall economic development. The purpose of the article is to identify the main problems related to corporate income taxation in Ukraine and to assess their impact on the country's financial stability. The study provides an overview of the legal framework governing corporate income taxation and analyzes the main difficulties faced by businesses in paying taxes. The author emphasize the importance of reducing the tax burden, optimizing administration procedures, and introducing differentiated rates to support small and medium-sized businesses and sectors of strategic importance to the country's economy. The author of the article contribute to the study of tax issues through a comprehensive analysis of the current regulatory framework, economic research, and the results of the impact of tax policy on the activities of enterprises. The paper also identifies the role of the corporate income tax as a fiscal and regulatory instrument that generates budget revenues but can also act as a deterrent to business. The author emphasize the importance of introducing temporary benefits and tax exemptions for businesses affected by military operations and emphasize the need to revise tax regulations in response to new challenges, particularly in times of crisis. The scientific novelty of the study lies in the development of recommendations for improving the corporate income tax system in Ukraine, in particular by simplifying administrative procedures, reducing tax burden and introducing incentives to support economic activity. The recommendations proposed by the author can help improve Ukraine's investment attractiveness and reduce the risks of financial instability in the face of economic challenges. The practical significance of the results lies in the possibility of applying these recommendations by public authorities to improve tax policy and support business activity. The main conclusions of the study emphasize the need for a balanced tax policy that takes into account both the needs of the state for stable budget revenues and the needs of business for optimal conditions for development. In order to ensure the financial security of the state, it is important to improve tax administration mechanisms, reduce regulatory barriers, and support priority sectors of the economy through tax incentives.

Keywords: *income taxation, financial security, tax policy, tax administration, business incentives.*

Вступ. Сучасна економічна ситуація в Україні вимагає особливої уваги до питань оподаткування, зокрема до системи оподаткування прибутку підприємств, яка має значний вплив на фінансову безпеку держави. Оподаткування є важливим інструментом державного регулювання, що може виступати як джерелом фіскальних надходжень, так і засобом впливу на економічний розвиток. Податкова політика, яка стосується оподаткування прибутку підприємств, спрямована не лише на забезпечення доходів бюджету, а й на створення стимулів для розвитку бізнесу та інвестиційної активності. Однак складність і мінливість сучасної податкової системи України, а також вплив зовнішніх і внутрішніх викликів (зокрема воєнний стан) призводять до виникнення низки проблем у сфері оподаткування, які можуть впливати на фінансову стабільність держави.

Актуальність дослідження полягає у необхідності виявлення основних проблем оподаткування прибутку підприємств та оцінки їх впливу на фінансову безпеку держави. Виклики у сфері оподаткування підприємств можуть мати довготривалі наслідки для економіки, знижуючи конкурентоспроможність

бізнесу та скорочуючи надходження до державного бюджету. Метою дослідження є аналіз існуючих проблем у сфері оподаткування підприємств, а також їх впливу на фінансову стабільність держави.

Матеріали та методи. Для досягнення мети дослідження були використані дані та матеріали, що охоплюють нормативно-правові акти України, наукові публікації та актуальні дослідження у сфері оподаткування прибутку підприємств. Основними джерелами інформації стали: Податковий кодекс України (з актуальними змінами станом на жовтень 2024 р.), який містить норми, що регулюють процеси оподаткування прибутку підприємств, особливості фіскальної політики та адміністрування податків, важливі для оцінки їх впливу на підприємницьке середовище (Податковий кодекс України, 2024) [1]; статті українських науковців, зокрема роботи Андрієнко К. та Артюх О., де розглянуто проблемні аспекти податкової системи в Україні [2], а також дослідження Томнюк Т., в якому аналізуються фіскальні та регулюючі аспекти оподаткування прибутку [3]; дослідження Ревенко О. про вплив податкових факторів на результати діяльності підприємств [4],

а також праці Маршук Л. та Пасічник Д. які акцентують на проблемах оподаткування в умовах воєнного стану [5].

Методологічною основою дослідження виступає комплексний підхід, що включає аналіз і синтез теоретичних джерел, порівняльний метод для виявлення відмінностей у практиках оподаткування, а також економіко-правовий аналіз для оцінки впливу нормативно-правових змін на фінансову безпеку держави. Застосування методів узагальнення та абстрагування дозволило сформулювати висновки щодо особливостей та наслідків впровадження змін у податкову систему.

Результати. Податок на прибуток є важливою складовою системи оподаткування підприємств, що забезпечує значний внесок у формування державного бюджету. Різні автори акцентують увагу на окремих аспектах цього податку, відзначаючи його регуляторні, фіскальні та стимулюючі функції.

Андрієнко К. та Артюх О. визначають податок на прибуток як один з ключових факторів, що впливає на економічний розвиток держави та фінансову стабільність. На думку авторів, надмірне податкове навантаження може стримувати зростання бізнесу, особливо малого та середнього, зменшуючи конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на міжнародних ринках. Вони підкреслюють, що ефективність цього податку залежить від простоти адміністрування, а також від рівня податкового навантаження, яке має бути оптимальним для стимулювання розвитку бізнесу [2, с. 2].

Томнюк Т. наголошує на фіскальному значенні податку на прибуток як основного джерела надходжень до державного бюджету, податок на прибуток забезпечує близько 18% усіх податкових надходжень у бюджет України. Автор також акцентує на регуляторному аспекті податку, зазначаючи, що держава використовує ставки податку на прибуток для впливу на інвестиційну активність підприємств [3]. Наприклад, зниження ставки податку може сприяти залученню інвестицій та розширенню підприємницької діяльності, тоді як підвищення ставки може збільшити

бюджетні надходження, але зменшити привабливість країни для іноземних інвесторів.

Відповідно до Податкового кодексу України, ставка податку на прибуток становить 18%, що відповідає середньому рівню для країн Європи [1]. Однак через складні процедури обліку та звітності ефективність цього податку знижується, що створює додаткові витрати для підприємств і може відлякувати інвесторів. Також Кодекс передбачає певні пільги та винятки для окремих категорій підприємств, що має стимулювати розвиток певних галузей.

Ревенко О. зазначає, що податок на прибуток впливає на фінансовий результат діяльності підприємств через зменшення чистого прибутку, що залишається у їхньому розпорядженні після сплати податку. Високий рівень податкового навантаження призводить до зниження рентабельності бізнесу та зменшення можливостей для інвестування в розвиток [4]. Автор наводить приклад, де зменшення податкової ставки всього на 1% дозволяє підприємствам збільшити обсяг інвестиційних витрат на 2–3%.

Маршук Л. та Пасічник Д. досліджують особливості функціонування системи оподаткування в умовах воєнного стану, підкреслюючи важливість підтримки підприємств у період нестабільності [5]. Вони відзначають, що держава запровадила тимчасові податкові пільги для підприємств, які постраждали від воєнних дій, а також спростила процедури податкового обліку для полегшення адміністрування податку на прибуток. Це було спрямовано на підтримку фінансової стабільності бізнесу та забезпечення їхньої здатності відновлювати діяльність у складних умовах.

Аналізуючи різні погляди на поняття податку на прибуток та його вплив на підприємства й економічну стабільність України, можна дійти висновку, що ефективна система оподаткування має враховувати не лише фіскальні інтереси держави, але й необхідність стимулювання розвитку бізнесу. Як показують дослідження, податок на прибуток виступає важливим джерелом державних доходів, але його високе навантаження може нега-

тивно вплинути на інвестиційну активність, зменшуючи конкурентоспроможність українських підприємств. Різні дослідники наголошують на тому, що для покращення впливу податку на прибуток на економічну стабільність необхідно вдосконалювати адміністративні процедури, забезпечувати прозорість у регулюванні ставок, надавати певні податкові пільги для підтримки бізнесу та економіки, особливо в умовах кризи чи воєнного стану.

Податкова система України наразі перебуває під впливом кількох значущих факторів: макроекономічної нестабільності, воєнного стану, складних адміністративних процедур, високого рівня податкового навантаження та незбалансованого підходу до податкових пільг. Ці фактори взаємодіють між собою та створюють виклики для як бізнесу, так і для уряду в контексті фінансової безпеки.

Однією з ключових проблем є надмірне податкове навантаження на бізнес. Українська податкова система часто сприймається підприємцями як надмірно обтяжлива, що змушує компанії витратити значні ресурси на відповідність податковим вимогам [2, с. 4]. У той же час високі податкові ставки створюють бар'єри для зростання малого і середнього бізнесу, обмежуючи їхню здатність інвестувати в розвиток. Це особливо критично для підприємств, які мають потенціал для швидкого зростання та підвищення конкурентоспроможності.

Податок на прибуток не лише виконує фіскальну функцію, але й має значний регуляторний вплив. Використання диференційованих ставок могло б сприяти підтримці стратегічно важливих галузей економіки та підвищенню конкурентоспроможності України на міжнародному рівні. Наприклад, тимчасове зниження ставок для підприємств, що займаються високотехнологічними інноваціями, може стимулювати інноваційний розвиток, створення робочих місць та підвищення експортного потенціалу країни.

Згідно з Податковим кодексом України, ставка податку на прибуток становить 18% для більшості підприємств. Хоча це відповідає середньому рівню в Європі, підприємства

в Україні стикаються з більш складними процедурними вимогами, ніж у багатьох інших країнах [1]. Це підвищує адміністративні витрати та знижує ефективність роботи компаній, особливо під час сплати податків, що збільшує ризик ухилення від сплати та створює передумови для тінізації економіки.

Високий рівень податкових витрат для малого бізнесу значно обмежує його можливості для розвитку та інвестування. Малий і середній бізнес є одним із важливих сегментів економіки, що забезпечує робочі місця та стабільні надходження до бюджету. Тому важливо розглянути можливість зниження податкового навантаження або введення спеціальних пільг для малого бізнесу, щоб забезпечити їхню життєздатність і стимулювати їхню роль в економіці.

Податок на прибуток відіграє ключову роль у формуванні бюджету країни, і його ефективне адміністрування є важливим фактором для фінансової стабільності держави. Надмірне податкове навантаження або неефективні податкові процедури можуть призвести до зниження обсягу надходжень до бюджету, оскільки підприємства вдаються до тіньових схем для зменшення податкових витрат, це явище має негативний вплив на фінансову безпеку держави, оскільки обмежує можливості уряду фінансувати соціальні програми, підтримувати інфраструктуру та інвестувати в стратегічно важливі сфери.

Податкова система повинна бути налаштована на поєднання фіскального та стимулюючого впливу. Ефективна податкова політика може створювати передумови для залучення іноземних інвестицій, підвищення довіри до податкових органів та забезпечення стабільності бюджетних надходжень навіть у складних економічних умовах [3]. Прикладом ефективного поєднання фіскальної та стимулюючої функцій є використання податкових знижок для секторів з високим рівнем зайнятості, що знижує тиск на ринок праці та забезпечує стабільний рівень податкових надходжень.

Наразі присутня необхідність адаптації податкової політики в умовах воєнного стану.

Тимчасові пільги та податкові звільнення для підприємств, що продовжують роботу в кризових умовах, можуть допомогти підтримати економічну активність і зменшити фінансовий тиск на державу [5]. Розширення пільг для підприємств, що займаються імпортом та експортом, може стабілізувати економіку, послабити дефіцит бюджету та забезпечити підтримку ключових галузей.

Отже, можна зазначити, що ефективна система оподаткування прибутку підприємств має враховувати як фіскальні потреби держави, так і потреби підприємств у розвитку. Важливо знизити адміністративне навантаження на бізнес, удосконалити процеси адміністрування податку та забезпечити прозорість у його застосуванні. Баланс між регуляторними та стимулюючими функціями податку на прибуток може допомогти стабілізувати економічну ситуацію, зменшити тінізацію економіки та підвищити фінансову безпеку держави.

Висновки. Отже, податок на прибуток є важливим інструментом формування державного бюджету та впливу на економічний розвиток. Однак його високе податкове

навантаження та складність процедур адміністрування створюють суттєві перешкоди для бізнесу, зокрема для малого та середнього підприємництва, що стримує зростання та інвестиційну активність. Проблеми податкового адміністрування також призводять до додаткових витрат для підприємств і знижують інвестиційну привабливість країни.

В умовах воєнного стану ефективно оподаткування набуває особливої важливості для підтримки фінансової стабільності держави. Тимчасові податкові пільги, диференційовані ставки та спрощення процедур можуть сприяти економічній активності навіть в умовах кризи, підтримуючи бюджетні надходження та стимулюючи розвиток стратегічних галузей.

Загалом, для підвищення ефективності податку на прибуток необхідно вдосконалити адміністративні процеси та розробити комплексну політику, яка враховуватиме як фіскальні інтереси держави, так і потреби бізнесу. Це дозволить не лише зміцнити бюджет, але й створити сприятливі умови для розвитку економіки, забезпечуючи фінансову безпеку України.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: станом на 1 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
2. Андрієнко К., Артюх О. Проблемні аспекти сучасної податкової системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2023. № 2(4). С. 1–10.
3. Томнюк Т. Фіскальні та регулюючі аспекти оподаткування прибутку підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 6.
4. Ревенко О. Вплив податкових факторів на результати діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 8.
5. Маршук Л., Пасічник Д. Проблеми системи оподаткування підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44.

References:

1. Tax Code of Ukraine: Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI: as of October 1, 2014. 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed November 1, 2024).
2. Andrienko K., Artyukh O. (2023). Problematic aspects of the modern tax system of Ukraine. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, no. 2(4), pp. 1–10.
3. Tomnyuk T. (2019) Fiscal and regulatory aspects of corporate income taxation in Ukraine. *Effective economy*, no. 6.
4. Revenko O. (2021) Influence of tax factors on the results of enterprise activity. *Effective economy*, no. 8.
5. Marshuk L., Pasichnyk D. (2022) Problems of the enterprise taxation system under martial law. *Economy and Society*, no. 44.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2024